

LASTE JA NOORTE ÕIGUSTE KAITSMISEST JA EDENDAMISEST

Andra Reinomägi

Õiguskantsleri Kantselei

15. veebruar 2012

Õiguskantsler lasteombudsmani ülesannetes

Põhiseaduskomisjon algatas õiguskantsleri seaduse muutmise seaduse eelnõu 10.01.2011 toimunud istungil.

19.03.2011 jõustus õiguskantsleri seaduse muudatus, millega täiendati õiguskantsleri seaduse §-i 1 lõikega 8, mis sätestab:

“Õiguskantsler täidab tulenevalt lapse õiguste konventsiooni artiklist 4 lapse õiguste kaitse ja edendamise ülesandeid.”

Lasteombudsmani ülesanded

1. Lapse õiguste kaitse läbi järelevalve teostamise
2. Lapse õiguste tutvustaja
3. Laste eestkõneleja ja kaasaja

Lasteombudsmani ülesanded

1. Lapse õiguste kaitse läbi järelevalve teostamise

- **Normikontrolli menetlus** – lapse õigusi puudutavate õigustloovate aktide seadusele ja põhiseadusele vastavuse kontroll (sealhulgas kõik KOV õigustloovad aktid).
- **Ombudsmani menetlus** – õiguskantsler lahendab talle saadetud avaldusi, mis puudutavad laste põhiõiguste ja -vabaduste järgimist avalike ülesannete täitmisel, sealhulgas kontrollib erinevate lasteasutuste tegevuse seaduslikkust (asenduskodud, koolid jne).
- **Õiguskantsleri tegevus piinamise ja alandava kohtlemise vastase riikliku ennetusasutusena** – õiguskantsler viib regulaarselt läbi kontrollkäike sellistesse lasteasutustesse, kus laste liikumisvabadus on piiratud (alaealiste kinnipidamisasutused, erikoolid, kinnised lastepsühhiaatria osakonnad jne). Lisaks muu ennetustegevus (artiklid, koolitused jne).
- **Omainitsiatiivne menetlus** – nii kontrollkäikude korraldamine ja avaliku võimu teostajate tegevuse seaduslikkuse kontroll kui ka normikontroll.

Lasteombudsmani ülesanded

2. Lapse õiguste tutvustaja

- Jälgida lapse õiguste konventsiooni rakendamist ja olla konventsioonis sätestatud õiguste tutvustaja.
- Teostada analüüse ja viia läbi uurimusi kitsamates lapse õigusi puudutavates küsimustes ning teha tulemuste pinnalt soovitusi ja ettepanekuid.
- Teha koostööd riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutustega, koolidega, kodanikeühendustega, erialaspetsialistidega.
- Olla inimõiguste ja kitsamalt lapse õiguste alase hariduse toetaja ja koolituste läbiviija.
- Vastata laste ja teiste isikute poolt esitatud lapse õiguste alastele küsimustele.

Lasteombudsmani ülesanded

3. Laste eestkõneleja ja kaasaja roll lapse õiguste küsimuses

- Välja selgitada laste seisukohad ja olla nende tutvustaja ja avalikkusele edastaja.
- Toetada laste ühiskonnaellu kaasamist ja selles osalemist.
- Teha koostööd laste- ja noorteorganisatsioonidega.
- Esindada laste huve õigusloome protsessis.
- Julgustada teisi riigiasutusi, kohalikke omavalitsusi ja avaliku võimu esindajaid, aga ka erasektorit lapsi senisest enam kaasama.

Laps kui aktiivne kodanik

- Mitte-veel-kodanik (tuleviku-kodanik) vs laps kui subjekt (iseseisev, aktiivne tegutseja).
- Kodanikuks olemine kui sotsiaalne osalus – sotsiaalses elus, otsustusprotsessides.
- Õiguste rakendamise kaudu oma tegude ja otsuste eest vastutamise kogemus.
- Vajaduste konteksti kõrval lapse õiguste autonoomsuse kontekst.

Tegevused

Koostöö riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutustega, koolidega, kodanikeühendustega, erialaspetsialistidega:

- teabepäevad maavalitsustes;
- kohtumised erinevate osapooltega (Sotsiaalministeerium; erinevad õpilas- ja noorteorganisatsioonid; MTÜ Lastevanemate Liit; MTÜ Eesti Emade Ühendus; MTÜ Lastekaitse Liit; MTÜ Lapse Huvikaitse Koda; MTÜ Tere Sõber);
- abivajavast lapsest teavitamise juhend.

Lapse õiguste alase olukorra jälgimine ja analüüs:

- Lapse õiguste ja vanemahariduse monitooring (Tarkade Otsuste Fond, Sotsiaalministeerium);
- Laste heaolu küsimused (vaesuse ülevaade, Statistikaameti töörühm).

Tegevused

Inimõiguste ja kitsamalt lapse õiguste alase hariduse toetaja ja koolituste läbiviija:

- koolitused asenduskodus, lasteaedades, tudengitele;
- koostöö PÖFFiga.

Vastata laste ja teiste isikute poolt esitatud lapse õiguste alastele küsimustele:

- sh kodulehe loomine.

Välja selgitada laste seisukohad ja olla nende tutvustaja ja avalikkusele edastaja:

- Lapse õiguste monitooring;
- nn Nõuandev kogu (koostöö noorteorganisatsioonidega; sh erikogud);
- joonistusvõistlus.

Tegevused

Esindada laste huve õigusloome protsessis:

- Laste ja perede arengukava 2012-2020;
- alaealise mõjutusvahendid;
- sõltuvushäiretega laste rehabilitatsioon, lastekaitse seadus;
- Õigusaktide mõjuanalüüs.

Toetada laste ühiskonnaelus osalemist.

Julgustada teisi riigiasutusi lapsi senisest enam kaasama.

Eesmärk

Ühiskondlik diskussioon:

- milline on lapsesõbralik ja last väärtustav ühiskond?
- kuidas lapsi paremini kaasata?

Tulemused:

- teadlikkus lapse õigustest (sh nende eesmärgi ja sisu mõistmine);
- muutus hoiakutes: laste kaasamine, arvamuse küsimine ja sellega arvestamine;
- lapse huvide esikohale seadmine (nt perede lahkuminek; seadusandluse mõjude hindamine laste ja perede perspektiivist)
- laste enda aktiivsus, soov ja võimalused kaasa rääkida;
- lasteombudsmani institutsiooni tundus.

2018. aastal Eesti EL eesistujamaa

Koostöö ja eesmärkide seadmine täna, et võiksime
2018 öelda:

“Märkava ja lapsesõbraliku ühiskonnaga
100-aastane eesistujamaa”.

Täna tähelepanu eest!

www.oiguskantsler.ee

